

ATANASIE M[ARIAN] MARIENESCU

LUCIA CIREȘ*

MARIENESCU, Atanasie M[arian] (20.III.1830, Lipova – 20.I.1915, Sibiu), folclorist. Este fiul Persidei (n. Șandor) și al lui Ion Mărian, comerciant. Face primele clase în Lipova, după care urmează gimnaziul la Arad, Timișoara și Pesta. Începe dreptul la Pesta, dar îl termină la Viena (1856), devenind în scurt timp și doctor în drept. Este numit vicesenator al județului Caraș, apoi asesor la Tribunalul din Lugoj, de unde se mută la Oravița și, în 1876, la Timișoara. Din 1880 funcționează ca judecător supleant la Tribunalul Suprem din Budapesta, până în 1885, când este transferat la Oradea. După pensionare, în 1900, se stabilește la Sibiu. În 1877 a fost ales membru corespondent al Societății Academice Române, iar în 1881, membru activ al secției istorice. **M.** a fost un cărturar cu preocupări multilaterale, manifestându-se ca istoric, filolog, scriitor, dar mai ales ca folclorist și etnograf. Lucrările sale istorice și filologice au fost însuflite de ideea latinității limbii și poporului român. A debutat cu versuri în „Amicul poporului” (Pesta, 1848). Prin colaborările foarte numeroase la „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, „Telegraful român”, „Amicul școalei”, „Concordia”, „Aurora română” (Pesta), „Albina”, „Transilvania”, „Familia” ș.a., el a dobândit o largă audiență printre contemporani. A scris despre cucerirea Daciei de către romani, despre Aurelian și retragerea romanilor, despre formarea limbii române, despre migrațiile hunilor. După un manual de istorie alcătuit de el s-a predat vreo cincisprezece ani în Transilvania și Banat.

Poeziile lui **M.**, răspândite în periodice, au, majoritatea, subiecte istorice, glorificându-i pe strămoși și militând pentru emancipare națională. Sunt scrise însă într-o limbă greoaie, înțesată de latinisme. Câteva încercări în proză, fide evocări istorice, și piesa de inspirație folclorică *Peștorii* (1905) – semnată A. L. Ipan – sunt tot atâtea eșecuri literare. În vremea studenției la Pesta și câțiva ani ulteriori, a ținut și un jurnal, care aduce „date importante despre râvna activistă și culturală care l-a animat, în mod persuasiv, pe tânărul student, jurist și învățător privat înainte de a împlini măcar treizeci de ani” (Ovidiu Pecican).

Folclorul a constituit pentru **M.** în primul rând un domeniu ce îi oferea argumente pentru susținerea crezului său național. Astfel se explică și interesul

* Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide” al Academiei Române, Str. Th. Codrescu, nr. 2, Iași, România.

inegal pentru speciile folclorice, dintre care doina a fost complet ignorată. În spiritul Școlii Ardelene, el luptă pentru stârpirea superstițiilor și practicilor magice, dar nu înainte de a le consemna, recunoscând valoarea documentară a vrăjilor și farmecelor. Continuă și principiile „Daciei literare”, potrivit cărora o literatură națională trebuie să se inspire din tradiția populară. Primul apel pentru a i se trimite material folcloric îl lansează în 1857 (*Ceva de luare aminte*), cerând culegătorilor să noteze textele exact, să indice provincia, numele informatorului și al culegătorului. Revine cu alte numeroase apeluri către intelectualii satelor și către personalități ca Andrei Șaguna și Iosif Vulcan. În privința metodologiei, **M.** are meritele unui deschizător de drumuri, fiind primul care s-a preocupat consecvent de informatori, de diferențierea lor în funcție de talent, și totodată cel dintâi care a scris biografia unui informator, Mărcea Giuca din Ticvaniu Mic („Familia”, 1866). În unul dintre apeluri formulează și un scurt chestionar pentru culegerea obiceiurilor. Pe baza materialului cules, cerea, în spiritul epocii, să se facă „reconstituirea”, din mai multe variante, a unui prototip, considerând, eronat, că forma primară, perfectă, s-a degradat cu timpul. Aceasta este metoda la care a recurs și în alcătuirea epopeii *Novăceștii*, a cărei publicare a fost tergiversată și în cele din urmă refuzată de Academia Română, textele fiind editate postum, după aproape un secol. Din materialele primite publică în 1859 două broșuri, una cu balade și alta cu colinde, care sunt primele colecții de folclor tipărite în Transilvania. În prefața primei culegeri încearcă o periodizare a literaturii populare în funcție de evoluția istorică (balada, de pildă, ar data din Antichitate) și constată unitatea culturală a românilor, identificând motive comune tuturor provinciilor. Colindele sunt considerate tot de origine romană, clasificate în religioase și lumești și deosebite de cântecele de stea. **M.** a cules și multe informații despre datini, pe care le-a publicat în „Familia” și în volumul *Cultul păgân și creștin* (I, 1884). Datinile, ca și basmele, publicate, cu comentarii, sub titlul *Descoperiri mari în povestele (basmele) românilor* în „Albina” (1871–1874), sunt interpretate în sensul stabilirii a cât mai multe corespondențe între mitologia română și cea romană. Tot pentru afirmarea specificului național, etnograful a preconizat ideea înființării unui muzeu al portului popular românesc. A redactat pentru *Enciclopedia română*, publicată de C. Diaconovici (I–III, 1898–1904), articolele *Basm*, *Bradul mortului*, *Buzdugan*, *Dumnezeu după basmele române*, *Grădina în poveștile românești*, *Iorgovan*, *Mitologia*. Prin colaborările sale la revistele din Ungaria, cu texte, studii și recenzii la lucrările de folclor românesc, el a făcut cunoscut stadiul cercetărilor de la noi în domeniul folclorului. În ciuda faptului că a „cores” textele folclorice, culegerile lui **M.** sunt însemnate atât pentru rolul lor documentar, cât și pentru valoarea unor piese care nu au mai fost atestate ulterior, cum sunt baladele *Vizercan și porumbul*, *Ștefan Vodă și Vlădica Ion*, *Ileana din Ardeal*, texte din ciclul *Novăceștilor*, colindele *Soarele și porumbii*, *Mireasa*, *Dorul murgului*.

SCRIERI: *Învățătorul și poporul*, Sibiu, 1858; ed. îngr. și pref. Eugen Blăjan, București, 2001; *Istoria română națională pentru tinerimea română*, Sibiu, 1861; *Petru Rareș, principele Moldaviei*, Sibiu, 1862; *Detorințele noastre*, Viena, 1868;

Epistolă deschisă către d-nii protopopi, preoți, învățători și către literații români, Pesta, 1870; *Seran și Zoran. Serilă, Mezilă și Zorilă*, Pesta, 1873; *Steaua maghilor sau Cântece la Nașterea Domnului Isus Cristos*, Biserica Albă, 1875; *Viața și operele lui Petru Maior*, București, 1883; *Cultul păgân și creștin*, vol. I, *Sărbătorile și datinele romane vechi*, București, 1884; ed. a 2-a, București, 2005; ed. a 3-a, București, 2008; *Novăceștii. Cinci ani înaintea Academiei Române*, Timișoara, 1886; *Dialectul român-bănățean*, Lugoj, 1902; *Ilirii, macedoromânii și albanezii*, București, 1904; *Întru memoria lui George Barițiu*, Sibiu, 1904; *Peșitorii*, Sibiu, 1905; *Sara, Miază-Noapte și Zorile*, Sibiu, 1908; *Negru Vodă și epoca lui*, București, 1909; *Țara Severinului sau Oltenia*, București, 1910; *Dioariu. Jurnal intim*, coord. Nicolae Nicoară-Horia, Arad, 2008; *Marienescu – inedit: file de jurnal*, îngr. Nicolae Nicoară-Horia, Arad, 2012. – **Culegeri:** *Poezia populară. Balade culese și corese*, vol. I, Pesta, 1859, vol. II, Viena, 1867; *Poezia populară. Colinde culese și corese*, Pesta, 1859; ed. București, 1861; *Doi feți cotofeți sau Doi copii cu părul de aur*, Pesta, 1871; *Arghir și Ileana Cosânzeana*, Pesta, 1872; ed. a 2-a, îngr., pref. și note Eugen Blăjan, București, 1994; *Novăceștii*, îngr. și pref. Eugen Blăjan, București, 1970; ed. a 2-a, București, 1994; *Poezii populare din Transilvania*, îngr. Eugen Blăjan, pref. Ovidiu Bârlea, București, 1971.

Repere bibliografice: Aron Densușianu, *Cercetări literare*, Iași, 1887, 166–218; Ion Breazu, *Studii de literatură română și comparată*, I, Cluj, 47–51; Ovidiu Bârlea, *Atanasie Marienescu – folclorist*, „Analele Universității Timișoara”, Științe filologice, t. I, 1963; Ion Mușlea, *Cercetări etnografice și de folclor*, I, îngr. și introd. Ion Taloș, București, 1971, 145–156; *Istoria literaturii române*, III, București, 821–822; Ovidiu Bârlea, *Istoria folcloristicii românești*, București, 134–154; *Dicționarul literaturii române de la origini la 1900*, București, 555–556; Iordan Datcu, *Dicționarul etnologilor români*, II, București, 63–65; *Dicționarul scriitorilor români*, III, coord. Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, București, 89–93; Ion Buzăși, *Un urmaș al școlii ardelenene*, „România literară”, 2002, 6; Ovidiu Pecican, *Avalon. Tinerețea studioasă a folcloristului*, „Observator cultural”, București, 2012, 619.

CONSTANȚA MARINO-MOSCU

CONSTANTIN TEODOROVICI*

MARINO-MOSCU, Constanța (17. IV. 1875, Filioara, j. Neamț – 20. IX. 1940, București), prozatoare. Este fiica naturală a Anei Popovici și va fi adoptată de soțul de mai târziu al acesteia, Panait Marino. Face școala primară la Pașcani, apoi este,

* Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide” al Academiei Române, Str. Th. Codrescu, nr. 2, Iași, România.